

Год. II. (II-eme année).

София, 7 Юлий — 1902 — (Sofia, le 20 Juillet).

37

Брой (№) 20 и 21 (28 29).

В. „ПРАВО“
ИЗЛИЗА ВСЪКИ ПЕТЪКЪ.

Цѣната за България е:

За година 8 лева
За шестъ мѣсеци 4 „
За три мѣсеци 2 „

Всичко що се отнася до вѣстника се из-
праца: Редакция в. „Право“ — София.

Редактори:

Н. Наумовъ и Т. Карайововъ.

Единъ брой 15 ст.

ПРАВО

(Le Droit)

Органъ на Македоно-Одринскитѣ интереси
(Organe des interets Macedono-Andrinopolitains).

„Македония за Македонцитѣ“ (Gladstone).

„La Macédoine aux Macédoniens“ (Gladstone).

„LE DROIT“

PARAIT CHAQUE VENDREDI

Prix de l'abonnement pour
l'Etranger:

Un an 10 fr.
Six mois 5 „

Pour tout ce qui concerne la rédaction et l'ad-
ministration s'adresser au bureau du journal
à Sofia (Bulgarie).

Rédacteurs:

N. Naoumoff et T. Karayovoff.

Le numero 15 ct.

Македонското освободително дѣло на българска почва.

Писмо Георго Петрова.

Веднага следъ освобождението на България и Тракия, и въ дѣлътъ ти части на „общо-българското отечество“ поинакво така нареченитъ „Македонски дружества“, „Македонски комитети“, които вѣдяха за свои дѣла и задача освобождението на Македониа. Въ продължение на 25 години тѣ не достигнаха никакви практически резултати по Македонския въпрос като самостоятелен факторъ. Единствената прова на животъ, която тѣ показаха прѣз всичкото време на своето съществуване, бѣ участието имъ въ Кресненското и Разложкото въстания още прѣзъ време на руската окупация, Калмиковата и други вълки чети, испратени въ Македония прѣзъ 1885-та година и движението прѣзъ 95-та година. На тѣзи събития, които сѣрцето за освобождението на Македония, извърнаха така зловонно, што не заслужаватъ днесъ да се говори за тѣхъ.

Сащо и подиръ 95-та година така нареченитъ Македонски комитети въ България сѣ направили, може би, много външъ друго, но за Македония не сѣ свършили още нищо. Обаче, ако тѣ, като самостоятелни фактори, не сѣ извържи до сега вѣвката положителна работа за цѣлата, за която съществуваатъ, игратъ днесъ доста голяма отрицателна роль като съратници на вътрѣшната организация и сътрудници на роба.

Веднага следъ освобождението, въ България и Ист. Румелия се почнаха плащадитъ ораторства и литературитъ — поетически и прозаически — излияния въ брошури и вѣстници за „братията отатъкъ Рила и Родопитъ“. Веселото настроение подъ ека на тоновитъ гърмежи, подъ тържественитъ звонъ на камбанитъ и веселитъ мелодии на музикитъ при развитъ „народни“ и царски празненства се помрачаваше отъ извѣстията на ораторитъ за тропота на желжитъ вериги по вратоветъ и краката на несвободнитъ брати, които вериги, впрочемъ, тогава ги много имаше. Разнитъ мрънчии картини изъ живота положено на „братията роби“ спираха развитието на попоредноа вкусъ къмъ изцѣлото хубавото. Постойнитъ напоминания за „поборена Македония“ значително намаляваха радостта на свободитъ. При всѣко едно прѣдприятие отъ държавно и обществено характеръ, въ рѣчи и статии по вѣстницитъ и списанията се изпакнаше прѣдъ сѣбѣа пуждата да се погрѣжамъ за роба. България и Ист. Румелия бѣха на вѣвкото пѣти театаръ на бурни митинги и шумни манифестации за Македония, прѣдприети отъ дружествата и комитетитъ, или прѣзъ отъ нянтели комитетствуюци изъ сѣрдата на македонската емиграция.

Всичкитъ ти дѣла произведоха свои ефекти въ България не само между македонската емиграция, нъ и върху широкото българско общество. Не бѣха още изцѣлени споменитъ отъ турскитъ зѣбвета въ България, когато въ пламени рѣчи и статии се описаше положението на роба отатъкъ Рила и Родопитъ, страшни картини никнѣха въ въображението на всѣки свободенъ българинъ, бури отъ възмущение се подигае въ неговата душа. Тѣзи пламени очертавания подигаха всичкитъ затѣани дървове на македонския бѣженецъ тѣтъ! Ражоульсканяната на рѣвнитъ се истерично отъ сѣрдце и душа на публиката, както изъ редоветъ на македонската емиграция, така и отъ мѣстнитъ хора. Пламениитъ статии по вѣстницитъ и списанията се не четѣха, а се, просто, гълтаха. И можеше ли да бѣде друго?е? Или се описваше съ хубави краски, съ уста и перо и се осаждаше едно политическо положение, което толькы дълбоко и раняващо сѣрдцето и душата на единитъ, а ранява и днешъ на другитъ? Или се осажда турчина, толькы умраженъ на всички нѣ? Да се тури точка на народнитъ страдания и да се махне турчина отъ земята ни — има ли послѣдикъ мечти отъ тѣхъ? Българското знаме да се развило надъ Кавказитъ прѣстолъ, на Краля-Марковитъ кули и надъ Свояската Самуилова крѣпостъ, а главно, надъ Согузската митина и Согузското пристанище: българския говоръ да се слуша отъ Черното море до Адриатическото, българското име да стане страшно — отъ тази извѣстия има ли друго, както да бѣде по-приятно и повече да удолволяваа едновременно истинскитъ, прѣдъсвѣщениитъ и шекунатиитъ идеали и истинитъ на българина? Тази извѣстия е бивала обикновената тема на всички пламени рѣчи и статии на македонскитъ дѣйци.

Македонското дѣло въ тази му форма и на тази почва бѣше най-вѣвкитъ въпросъ за широката маса въ България. Тя се влѣчеше по дѣлнитъ, безъ да си дава отчетъ, какъ вѣри и по кого. Човѣкъ можеше да бѣде само по себе най-голямата шарлатанитъ, въ говори ли пламенно по македонския въпросъ, той е светиа. Може да си по истинскитъ разбойникъ, може да си ексалтиранъ авантюристъ, въ ходитъ ли въ Македония съ пушка въ рака, ставаши герой. Въ България и Тракия събрали сѣ се толкова пари изъ народа за македонското дѣло, што се тѣхъ би могла, просто, да се купи Македония отъ Султана, ако тѣ се събраха и пазиха. Потока на борби искрени отъ България въ Македония никогда не се прѣкъсваше.

При все това, по дѣлото нищо още не е постигнато и, както казахме по-горѣ, всичкитъ тия човѣшки и парични жертви сѣ отишли напусто.

Защо това?

Създадено възбуждението въ наше общество по македонското дѣло прѣдприето е до сега нѣколко фазитъ. Въ 85-та година тѣ бѣ достигнато до крайни фазитъ, въ нѣй-пачеа бѣде опозорено за съедне дѣлнитъ на Свѣрва съ Юна България. Прѣзъ послѣдующитъ нѣколко години македонския въпросъ бѣ по-забравенъ. Важни вѣстни събития занимаваха обществото и му бѣха погълнати всичкото внимание. Въ 95-та година ентусиазма и боевитъ наклонности отъ него бѣха възбуждени въ обществото, въздушенето му бѣ стигнало до безумие. Безвздушенето и на това движение указа отрицателно въздѣйствието върху това

общество. Реакцията бѣше толькы голяма, колкото бѣ силно въздушенето, хората възбуиха всѣвката надежда да видятъ единъ денъ постигнати своитъ мечти, изгубена бѣ вѣрата не само въ водителитъ, нъ и въ самото дѣло, вследствие на което прѣдсвѣща се и пожертвуванията. Събития отъ другъ источникъ и по-другъ родъ се явиха на помощъ на турскитъ дѣйци отпосо да възбудятъ обществото. Въ името на борбата която сама роби бѣ започнала въ страната, се произведе оживленето прѣзъ време на прѣдъсвѣщениитъ комитетъ. И послѣдния този фазисъ по всичко изглежда да има печаленъ край, върѣки всичкото съдѣйствието на обществото.

Въ всичкитъ тѣзи бурности отъ надежди и разочарования, отъ слъп и глупостъ на наше общество, още единъ излизненъ пътъ се потвърди несвѣтската истина, че обществото, широкото общество всѣвко е служило и служи за адка и опора на всѣко обществено прѣдприятие, въ което сѣ антажира неговитъ чувства, неговии вѣвкитъ морали и материални интереси, въ заедно съ това, то бива вѣвко лѣгано и експлоатирано отъ ръководителитъ го мѣшество, отъ неговитъ водители, то става оръдие на лични режими. Въ развитието на прѣдприятата обществото носи цѣлата работа на своитъ плѣщи, нъ въ инициативата му е прѣдоставено вѣростепенна и трѣтостепенна роль. Така е било на всѣкъкъдъ, така стана и у насъ, така се бѣде и занарѣдъ.

Проче, обществото не може да се смѣта като ни поинникъ на сегашното общо положение на работитъ. Ако се пунахме да говоримъ повече по тоя въпросъ, това сторихме за да бѣдемъ вѣлни въ изложението си.

Въ заличението на широкото общество въ дѣлото, както видѣхме по-горѣ, нѣма нищо чудно и необходимо. Коего най-много ни оудва и занимава — това е заинтересоваността на политическия и ръководящия свѣтъ въ България.

Македонскитъ дружества, македонскитъ комитети и, изобщо, македонското дѣло въ България, по своитъ крайна цѣлъ, е чисто революционно и несомнено сѣ държавинскитъ началъ на управнитѣ въ България. Послѣдната, като държавна, увързана сѣ международни задѣлания, павѣзъ подчинена на Турция, се компрометира прѣдъ сѣбѣа съ Макед. комитети, а може и пакости да си навѣе съ тѣхъ. Най-сѣбѣ, освободителното дѣло въ революционната му форма е и противъ убѣжденята имъ като българии и брати на роба. При 200-хилядната армия, въ тѣхнитъ очи незаслужаватъ внимание вѣвкитъ македонски борци; при наличиестъ на едно българско правителство, опрѣно върху 200,000 шика и едно държавна политика — излявши сѣ, средъ тѣхъ, всѣвкитъ комитети, дружества и организации. Поне политиканитъ постоянно ни исказватъ и развиватъ това гледище.

Между тѣхъ, всѣвко, що има по-видно въ България, не само се е намѣсило въ комитетитъ и дружествата, но е взимало и активно участие въ тѣхъ. Най-консервативнитъ политически елементи, най-фанатичнитъ сенартисти-държавници, най-крайнитъ царедворци сѣ минали по тоя пътъ, а вѣвко мѣгъга сѣ въ него: Каранеловъ, Стояновъ, дѣло Киментъ, покойния Ковачевъ, професоръ Георговъ, Николаевъ, полк. Савовъ, Почевъ и др. ръководители на Мак. Освоб. дѣло, на Макед. комитети и дружества. По-голямъ скандалъ отъ тоя възможень ли е на сѣбѣа, ще каже всѣкъ? — Между тѣхъ, това сѣ факти.

Зачиштъ ли тѣ anomalies веднага ше отговории, че Мак. Освободително дѣло, наистина, но крайната си цѣлъ е революционна, нъ по сѣрдцето сѣ, што го си служи въ България, е легално както сѣрво основнии законъ на държавата, така и по отношение неинитъ международни задѣлания. За това, всѣвко може въ него да взима участие, безъ това да прѣчи въ плѣно на държавното и обществено му положение. Макед. дѣло е общо и всѣки има право да взима участие въ него. Тѣзи морали откарва до тамъ, што по едно време даже отъ най-виднитъ дѣйци се смѣташе за голяма услуга на дѣлото участието въ него на голѣмци. То и днешъ даже още не се смѣта за прѣтѣжно.

Всѣки разбира, че горната заштъ е една неприемлива адвокатска тѣ. Къдѣ е истината, къдѣ е расколнитъ на anomalya?

Кака перспектива прѣдставляваше Македонското дѣло съ неговитъ формали водители въ България? — Митинги, протести отъ дружествата за въздѣйствието на Берлинската дипломатия и Европейското обществено мнение прѣзъ Българското правителство. Кои бѣха водителитъ на дѣлото? Петко, Трайко и Драганъ — всички идеини приятели на развитѣ държавници, всѣвкы дълбоко проиникати отъ българското държавно политизацито на равни съ самитъ държавници, всѣвкы хора, които, нито жолеха, нито вѣкъ мо жеха да игратъ вѣвката активна роль мѣжо правителството и въ името на идеали различии отъ държавинскитъ. Мак. дѣло не поинаме на никаква самостоятелна почва, то бѣше празна, хула вѣвко, която водителитъ бѣеа, за да дигнатъ шумъ, защото тѣ работеха за едно дѣло, на което отхвърляха сѣщностъта и съдържанието.

Българскитъ държавници и голѣмци, като хора поини и по-хитри, видѣха на къдѣ вѣвкы работата, схванана какъво може да проижеватъ отъ Мак. дѣло. Когато широкото общество се възхвѣщаваше отъ громкитъ фрази на „дѣлнитъ“, политиканитъ се готвѣа да сѣбѣятъ за себе си парсата отъ това възхвѣщание; когато „дѣлнитъ“ мислѣха, че вършатъ велики работи, тѣхнитъ приятели политиканитъ се смѣеха на тѣхната наивностъ и се готвѣа да я опозоритъ. Българскитъ голѣмци разбираха, че Македонското дѣло, каквото го видѣаха, бѣше една вадичка, която се влѣчаше въ Българското държавно море и тѣ се притогиха да опозорятъ тѣ вадичка. Дѣйствиелността ни показа, че тѣ наистина я използваха, а обществото и нашитъ дѣйци сѣ останаха съ громкитъ фрази и празнитъ възхвѣщания.

Осѣвнъ стѣржема, кой повече да опозоритъ Македонското дѣло за държавинската кауза, имаше и други съображения отъ по-чистень характеръ, които такава държавинитъ и политиканитъ да се доближа-

ватъ до Македонското дѣло и да влизатъ въ организациитъ.

Македонскитъ тѣхъ всѣвко сѣ бивше единъ вѣвкитъ важенъ факторъ въ всичкитъ избории и вътрѣшни обществени и политически борби. Вѣвкото, на и днешъ, най-активнитъ сили въ всичкитъ партии, найъ заслѣженитъ приврѣженици на политическитъ корифеи сѣ хора изъ сѣрдата на македонската емиграция. Македонското дѣло е било главноото сѣрдцето на голѣмцитъ да привлѣчатъ на свои страна тѣзи сили и да я използватъ. За това тѣ всѣвко сѣ измаiali активно участие въ македонската организация или на право, или прѣзъ свои слѣпни приврѣженици.

Македонското дѣло обиднаше много облагаи и за държавата, и за партиитъ, и за личноститъ. То можеше да закрий расклатеното министерско кресло, да отвори вратата на министерския кабинетъ, да усми партията, да послужи като съдѣло за доколуванеа адутството, държавна служба, име и слава. И всѣвко това можеше да се постига безъ всѣвката опасностъ и жертва. Революционната и крайна цѣлъ не плашеше политиканитъ, защото ключа на работата бѣше въ тѣхни рацѣ.

Че дѣйствиелно политиканитъ се вѣвкѣаха въ нашата организация не зарадъ нея, а зарадъ себе си, галѣха идеята за нашата свобода не зарадъ самата свобода, а по съображения пакъ свои — това се доказва по най-очевидень начинъ отъ днешното поведението на сѣщитъ тѣзи хора.

Отъ нѣколко години насамъ въ Македонското Освободително дѣло стана единъ обратъ. Платонизма се осѣди. Околнитъ вѣвкитъ се отхвърлитъ като излияния. Политиканството се призна за безполезно, партизанството се прогласи за прѣтѣжно. Македонското дѣло, отъ платоническо и идеалистично, се обрна въ една реална кауза съ цѣлъ достиганитъ на практика, и сѣ сѣрдцето съобразна съ нея и голѣмъ за нешто приложимо. Македонската организация тѣхъ имѣше зборище отъ крикуни и ентузиаста, се обрна въ една жива и дѣлностна сила, прови претенция на самостоятелна дѣлностъ. Въ България станаха събития, происходѣщи исключително отъ сѣщностъта на освободителното дѣло, които дадоа на дѣлото смисълъ и съдържанието.

Едноврѣменно съ това и роба издигна свои гласъ. Освободителното дѣло тѣхъ добиваше едно здравно опора за поддрѣжанието и усиление новото му положение.

Наедно съ този обратъ, въ организацията се повни такѣвъ и въ отношенията на политиканитъ къмъ нея и къмъ дѣлото. Всинѣтъ неини податели станаха и гонители. Колкото новото тѣнене въ организацията прогресирѣше, толкова и мѣрнитъ противъ нея се увеличава и станаха по-остри. Когато организацията заявѣ, че иска да живѣе самостоятелноа животъ, мѣрнитъ станаха крайни. На централното урѣждане на организацията се тури държавенъ печатъ. Дѣлнитъ по македонското дѣло се подготвиха като краватни кучета. Тѣ и днешъ сѣ вѣтъ отъ законитъ. „Сѣкхото“ и „сѣвато“ македонско дѣло стана едно опасно зло, което турѣва да се искорени. Учаситъ на „братията роби отатъкъ Рила и Родопитъ“ се забрави, блажитъ излияния за него се замбиха съ цинични гурения.

Нѣщо забѣлжително. Българскитъ държавници, които въ партизанскитъ сѣ враждѣ сѣ отишли до тамъ, че не могатъ да се споразумѣятъ нито по единъ въпросъ, касателно македонското дѣло всѣвкы сѣ на единъ вѣкъ, между тѣхъ влѣдѣе въ едно еднородието. Когато опозицията вѣвко биваа да удобри никакво мѣрноприятие на правителството, по македонския въпросъ тѣ удобряваа всичкитъ му мѣрноприятия. Радославоваа всѣвкы вкупомъ осѣдиха, за гдѣто допуснахъ освободителното дѣло да бѣде широко размѣри. Рачо Петровъ посѣвѣа върху стрѣлческитъ дружества, Каранеловъ посѣвѣа върху комитетѣта и македонскитъ дружества, Давень-Сарафовъ бѣха по-турци и отъ турцитъ въ своитъ гонения противъ македонскитъ дѣйци, а опозицията, която за тури дребнитъ въпросъ праии отъ самката гредѣ, тѣхъ мѣчеше и даже поддрѣви и насърчи правителството въ пѣти му.

Въ Македония днешъ се води една отчаяна борба между „братията“ роби и турцитъ. Нито дума по това сѣ уста и перо изъ политическитъ кругове. Пълна солидарностъ у всичкитъ за едно пѣтуване и мѣчване. Стана дума за Фирмилиана — пакъ пълна солидарностъ, само че въ обрѣтна смисълъ. Всички искрено се възмутиха отъ работата и останѣха съгласни да пролѣятъ нѣколко крокодилска слѣза за Македония въ свързка съ тоя въпросъ. Никой отъ бившитъ прѣдъсвѣщениитъ и парѣдъсвѣщениитъ на държавата и комитетъ изъ голѣмскитъ кругове не се лии да развили тази солидарностъ и хармония на политиканитъ, макаръ че влѣдѣахъ дѣлото отворенъ да се унцижоваа съ тѣхъ, а всѣвкы, като агенти-провокатори, лиценмери олакачаа и олапакѣа пропадѣнето на дѣлото, когато стана дума за вѣвкитъ гурѣшки на комитетитъ и дѣлнитъ отъ новото направление.

Извинението се вѣвкитъ патиски, сѣ гурѣшки на комитетствуюцитъ хора, сѣ вѣвкитъ минии опасностъ и и др. подъ сѣ нищо друго, освѣнъ единъ маниери за намаляване и изглаждане лопиа ефектъ, за измаиа на лѣвковѣрното общество. Всичкитъ минали и настоящи посѣвѣащата върху дѣлото и организацията се извършваха съ таква ревностъ, смѣлостъ и адютностъ, што за всѣвкото не остана нито сѣвка отъ съмнѣние, че у авторитъ имъ има една душа, омраза противъ всѣвко, що е свързано съ македонското дѣло, като специална кауза. Не е вѣрно така сащо и тѣвдѣнието, че държавинитъ, като посѣвѣа върху дѣлото, имать избрѣнъ другъ пътъ да помогнатъ на „многострадална“ и „братска“ Македония. Това сѣ умилението измаии отъ она родъ, сѣ каквито правителствата вѣвко използватъ народитъ.

Македонското освободително дѣло, като кауза съ претенция на самостоятеленъ животъ и почивъ на дѣйствието, като идеалъ народенъ, не е по вкусъ и желанието на политиканитъ. Тѣ всѣвкы безъ разлика на партия и убѣждения се занимаватъ съ него до толкова, до колкото то може да бѣде експлоатирано въ държавинско и партизанско отношение, или вѣкъ за лични вѣвкитъ облагаи. Въ момента, когато то бѣ почнало да

прѣдставлява от себе си нѣщо по-сериозно, тѣ ставатъ негови смъртни врагове и безцерковни гонители.

Днешниятъ управникъ, съ своето поведение по македонския въпрос, още повече ни убѣждаватъ въ печалната истина, че въ думитъ си тѣ въ нико не се различаватъ отъ австрийскитъ, германскитъ и сръбскитъ — като тѣхъ и тѣ гледаатъ на нашата страна като на бѣдна плочка.

И тѣя, прѣдвидността на широкото общество къмъ освободителното дѣло и неговитъ граждански жертви останала безполезна за цѣлѣта, а чуждото на висшитъ политически сфери само съ шатани и експлоататори дѣлото за въпросъ неизменно или общо съ неговата цѣль. Основната грѣшка на самото дѣло, а примитъ вивиници съ водителитъ на тукшната организация, които, отъ една страна, съ намира обществото, а отъ друга — съ прѣдлага въ разнитъ на висшитъ сфери ишкитъ на работитъ, кое умислено и съзнателно, кое не съзнателно.

По тоя въпросъ ний ще се спрѣмъ по-надолго. Сегашната организация, въ своето развитие, има два главни фаза: легални, който трая отъ 95-та до 99-та година, и бевия — прѣзъ послѣднитъ 3 години. Ще разгледаме по-отдѣлно единия и другия въ свързка съ общия имъ духъ и съ рѣководителитъ имъ сѣни.

Цѣлѣта на македонскитъ комитети и дружества е придобиването автономия за населението въ турско. Само по себе се разбира, че това ще се постигне чрѣзъ външна сила и ще стане вътрѣшнѣ желанието на султана — закония господар на тая страна. По всички поинти въ сѣбѣ, тая цѣль е отъ революционно естество.

Статутитъ на организацията, въ които е прѣвидена горната цѣль, прѣдставятъ прилагането на тая автономия исклучително на Великитъ сѣт, отъ които се търси и гаранция за бѣдженето на страната. Значи, единственото прѣвидено срѣдство за постигане горната цѣль е отъ чисто дипломатско естество.

Организацията ще прави митинги изъ България, не пише меморандуми и протести, ще испраща депутации прѣзъ европейскитъ дворове за въздѣйствието на европейската дипломация и европейското обществено мнѣние и за популяризиране „идеята“. Безъ съмнение, това ще става чрѣзъ българското правителство, поради което организацията ще трѣбва да упражнява въздѣйствието на македонската организация, значи, е крайне легална, както по отношение външния сѣтъ, така и по самото свое естество. Като възможностъ, прѣвиденитъ е въ едно копие на статутитъ и начинъ на въздѣйствието „както обстоятелствата ни биха наложили“, безъ да съ прѣвидени условията, при които биха се създали обстоятелства, които да наложатъ тоя начинъ.

Въ статутитъ е прѣвидено да се поведатъ подъ горния знаменателъ всички дружества, които работятъ за освободенето на Македония, където и да сѣне стуватъ тѣ, включително и онѣвни Турско. Външ отъ писаното въ статутитъ, ний знаеме отъ прами источники, че това послѣдното се гонеше да се постигне отъ създателитъ на статутитъ. Значи, легалността въ дѣятелността на организацията е прѣвидена не по съображения мѣсти и врѣмѣна, а чисто и просто по идея и убѣждение — че това е единствения начинъ нѣтъ: искаха легалностъ зарадъ легалността.

Цѣлѣта, срѣдствата, мѣрнопригнатията и текущата дѣятелност на организацията, както видѣме по-горѣ, съставени заедно, прѣдставляватъ отъ себе си една галиматия, въ която нико ний не може да разбере. Политически и обществѣн прѣвратъ, дипломация, правителствена намѣва, народно желание и народна организация — това сѣ такива разнородни елементи, които никога не могатъ да се слоботъ въ едно и да образуватъ нѣщо цѣло. Въ тая галиматия, въ това разнородно образе на съставитъ елементи на освободителното дѣло се крие всяката негова неспособностъ: тукъ е и извора на всички ония злини и явни, които прѣвѣха отъ нашето освободително дѣло една сѣпка, а отъ организацията единъ скелетъ.

Истинския борещъ за македонската свобода, искренихъ послѣдователъ на тая идея, за когото идеята съставлява животъ; дѣна, който чувствено обща наредъ си съ неговитъ добри и лоши страни, неговитъ страдания и добрувания прѣди и сега, дѣна, у когото гласа на ума съ оинъ на сърдечното гонярътъ едновременно и еднотаво силно — такъвъ дѣвецъ не може да създаде легалната дѣятелност, а създаденитъ отъ други условия, или роденитъ дѣнци отъ този родъ, не могатъ да вършатъ по легалния нѣтъ на дѣйствието. Дипломацията, като срѣдство за достигане забвѣната цѣль, не толка срѣдство на такъвъ дѣвецъ, както и на страдающа срѣдство, защото неинитъ навѣси съ дѣйствието на вѣрността, а страдающа и неговия некрѣпъ съчувственитъ и прочувствѣн водителъ и дѣвецъ искатъ по-скоропното прѣвращане на злото и вършитъ по най краткия пѣтъ за по-скоропното достигане забвѣнитъ душевни мечти и желания. Въ истинността на тая горестъ да се убѣрватъ лично прѣзъ прѣме на своето рѣководителство. Никой отъ дѣвцитъ, които роди робка Македония и създаде турската тирания, нико отъ идеалитѣтъ тукъ не се повлече по тѣхъ, не прѣвѣрна тѣхната система на дѣйствието.

Обществото въ България награждаше проповѣднитѣ на идеята съ горбѣни симпатии и се повличае подиръ имъ само отъ желанието, по скоро да види приложѣн идеята си на дѣло, защото имаше обитъ къмъ роба не платоническа, а дѣйствиелна, душевна, която по правене и явни изкривленѣ. Гражданскитъ материални срѣдства, които обществото е дало на организацията, моралната поддрѣла, които неинитъ рѣководители намахва всѣкога въ него, данани бѣха не отъ любовь къмъ искусственото, а за практическа дѣятелностъ. Обществото искаше да развѣрже рѣцѣтъ на своитъ водители днесъ, за днесъ да работятъ и да прилагатъ онѣвни сѣтъ и мѣрнопригнатия, които право бѣтъ на злото и ускоряватъ издранянето на правдата. Като даваше обществото паритѣ, искаше да вижда въ момента дѣятелностъ, която да разрушава турската

сила, искаше да вижда прѣма борба съ турцитѣ и турската тирания, искаше неговата помощъ да отиде, и то скоро да отиде за прѣдизпазване съобразно съ неговото желание. Прѣзъ 95-та година обществото даде своитъ пожертвования не зарадъ освобождението на Македония отъ дипломацията, което ще стане кой знае кога, а зарадъ борбата, която ставаше прѣзъ тая година, като срѣдство за достигане и ускорене на освобождението.

Авторитѣт на легалността и това испускаха изъ прѣдъ видъ, за туй имаха горестта на край да се види съвѣсъ изостанети отъ обществото и даже изхлѣпени отъ него. И тѣя, системата на революционно-дипломатско-легалната дѣятелностъ линия нѣщата организация отъ тѣло и душа, отстранѣ отъ тѣхъ активнитъ сили, униожки единствената възможна нейна опора — съдѣйствието на широкото общество. Въ известни моменти на отрѣване тѣ виждаха неспособността на цѣлѣтъ и срѣдствата, неспособността на тѣхното положение и се мъчеха нѣкъда да поправятъ грѣшката. Тѣ често красѣха себе си съ името революционери, прѣвѣгнаха до компромиси и спогажания съ поддрѣжката на чисто революционата дѣятелностъ. И тѣ бѣха така унѣвени въ своята палжина, што не имъ възможна да се откопчатъ никога отъ неа.

Нѣ тая система на дѣйствието имаше по-широки и по-дѣлоки послѣдствия отъ пропадането на авторитѣт на легалността.

Въ хрониката на тукшната дѣятелностъ ние ще намѣримъ много некрѣпни работи и явления.

„Сега нѣ му етъ времето, бракъ; кой ке му дойтъ, а прѣвѣ ке се фѣрматъ въ редовѣт“. Отъ врѣмето, когато сѣ произнеси тая характеристична думи, до днесъ сѣ изминали цѣли 20 години; редъ събития, един отъ други по-бурни, се наиваха, дойде му и врѣмето, а автора на тѣзи думи не се видѣ хвърленъ въ редовѣтъ на борнитъ нито върѣ, нито послѣдѣнъ. „Хубаво е, нужно е да се работи въ Македония за дѣлото, да се готви роба за борба съ турчина, нѣ да се върши тая борба сега — не бѣна, защото политическия моментъ не е стодѣнъ“. Между туй, никой отъ тѣзи проповѣдници на хубавото и доброто, прѣдурѣдено съ „нѣ“, не взе инициатива за това, не прѣдурѣ инициаторитѣ, не стана активѣн дѣвецъ. Нѣщо повече. Тѣ на дѣло не приемаха и посредническата рѣла: да даватъ на роба жертвитъ, които обществото прѣдизначаваше за него.

Онѣзи игрни изражения, които по-горѣ приведохме и турихме въ кавачки, не е право да красѣтъ името само на единъ дѣвецъ, защото сѣ присѣжи на всички дѣнци на организацията, които проповѣдватъ идеала и никога не сменаватъ срѣдствата за неговото реализиране. Тѣ показватъ едно самозапяване у този типъ дѣнци, че тѣ, кой говорятъ за идеала, за свободата и правдата и въ тѣхно имѣ свалтъ и Бога и ѣвола отъ небото, въ дѣлбчинитъ на душата сѣ казватъ: „Идеала е добръ за една сказка, за една статия, за единъ митингъ. Шо се касне до неговото реализиране, то нѣма да стане скоро, та има прѣвѣ да му мислимъ“. Когато се появи положителна истинска начинъ на дѣйствието, този типъ дѣнци изваждатъ на сѣбѣната други „нѣ“ и „аю“. На сѣбѣната се поивава тогава теорията за разпрѣдѣлѣние на рѣлитѣ, сирѣ, един да се бѣнѣтъ, а други да пишѣтъ, да държатъ рѣли, да ходѣтъ по дворовѣт и др. под. Мѣрлото при разпрѣдѣлѣние на тѣзи роли се бѣдѣтъ физическитъ сили. Автора на горѣцитъ рѣчотъ не бѣдѣтъ физическитъ сили. Автора на физическитъ сили не му етъ прѣвѣ“ и „кой ке му дойтъ“, публицистички сили не му помагали да направя зана, макаръ нѣма врътъ като на бѣкъ и крака като на копъ и е въ всѣкъвѣтъ случай дѣвецъ пѣти по-дѣвѣтъ и по-силѣтъ отъ сумна настѣпни ратници на пушката и слонотъ въ вѣтрѣшността на страната. И въ тоя случай авторътъ не е единица, а типъ и то типъ доста распространѣнъ.

Вѣрвѣмъ, никой не ше ни противорѣчи, ако каже, че тѣзи явления сѣ некрѣпни за хората не само като дѣнци по оснѣ, дѣло, нѣ и като хора. Между туй, тѣ сѣ немѣоживитъ синцити на дипломатско-легалната дѣятелностъ.

Коя е майка, и кое е чедо отъ дѣвѣт, сирѣ, дали системата е родила и създада типѣтъ, или обикнѣно — не знаа, на и не е важно за работата. Важното е, че единото и другото сѣ братя по родъ и естество.

Отъ този родъ явления ний срѣщаме и въ по-широкъ кръгъ мнѣми дѣнци по дѣлото.

Напрѣмѣръ.

Днешенъ прѣдѣвателъ на Комитета, който е проектиралъ въстание и е кулуалъ пушка, урѣ, като адютантъ, се гѣри съ революционата борба и пакъ твърди, че той и тогава и сега е правъ и честѣн по-нѣкъ. Единъ вчерашѣнъ прѣдѣвателъ на Комитета, поклонникъ на въздѣйствието въ Македония при съзачетѣ на тукшната организация и съчувственитъ на чисто революционата организация, утрѣ удри собствени сѣи печатъ на Комитетското учредѣние като мислѣнѣ, даме съгласенъ си за затваряне и интерниране неговитъ бѣни другари по идея и наѣвѣстия, готовъ — даже да се съгласи за окончателното закрѣпване на учредѣнитѣ и затриване неговитъ наѣвѣстия и послѣдователѣ — и на всяко това отгорѣ мисли и вѣрѣ, че туй е въ полза на идеала, съвѣстѣта си чувствена чиста, каузата си права, и като прѣдѣвателъ на Комитета, и като неговъ гонителъ и министъръ. Единъ дългогодишенъ ратникъ за идеала вчера да проповѣда революция, а днесъ да цадува рѣка на Султана и да краси грѣдитъ си съ неговъ винагъ; едновременно да бѣде прѣвѣтъ и съ руския царъ, и съ Султана, и съ княза Български, и съ... съ революционеритъ вѣтрѣ въ Македония, и на край да мисли и вѣрѣ, че той е най-волѣния чѣвѣкъ за идеала и вѣчно е правъ и чистъ въ помяненѣта и дѣйствиата си — това не е ни знаменателно и оригинално по рода си явление по отношение и на частната, и на обществѣната психология? Не по-малко обикнѣно явление е, наши братя и дѣнци тукъ да жертвуватъ цѣлѣта идеала за единъ партизански капризъ и пакъ да мислятъ себе си за добри македонски патриоти. Въ журналистиката и, изобно, въ литературната дѣятелностъ,

ние имаме купъ отрицателни явления. Настоящи гѣдѣ по чувствѣта и мисли ставатъ изразителѣ на най-сѣвѣли и свѣти идеи; дѣнитъ и съвѣтъ еднотаво мѣратъ нещастната хартия и читающата публика е застапена съ еднаква сладостъ да ги гѣла, безъ да може да ги различи.

Хората сѣ наклонни всѣчки горѣворѣнни работи да отдаватъ на личната безсѣвѣстностъ и шарлатанство на авторитѣ имъ. Обаче, това е съвършено неправо и неѣвѣрно. Подобна шарлатанѣта и безсѣвѣстностъ е не-възможна въ сѣбѣта. Още по-малко тѣ е възможна за единъ македонски дѣвецъ въ дневно врѣме. И шарлатанѣта има своя унѣ, а въ тѣзи работи и съ микроскопъ да гледаатъ, нѣма да намѣрѣтъ нито зрѣнце отъ такъво чудовище.

Виновицѣта на тѣзи печални явления въ нашия обществѣн животъ, на тѣзи отрицателни прояви въ македонистѣтѣ се крие въ едно дълбоко заблудѣние, което за нашитъ дѣнци е вѣра и истина.

Революционна цѣль, дипломация въ срѣдствата за постигането и легалностъ въ начинитъ на дѣйствието — това е най-голтѣмъ заблудѣние, което може да сѣдѣствува въ сѣбѣта. Цѣлѣта сама по себе значи това, което значи пулата въ алгебричскитъ задачи, получена като резултатъ отъ рѣшенѣто имъ. Срѣдствата и дѣлѣтността за турнѣ въ дѣйствието тѣзи срѣдства образуватъ цѣлѣта и я даватъ смисълъ и съдържане. Дѣто нѣма революционна дѣятелностъ, безсмыслѣна е една революционна цѣль. Да се твърди и върши противното, значи, или умислено да се мами народа съ нѣкъа задна цѣль, както правитъ българскитъ политикѣни, или пѣкъ чѣвѣкъ да мами прѣво себе си, на подиръ да лѣжи и народа.

Заблудѣнието, проче, на нашитъ дѣнци отъ първия фаза е, дѣто допускатъ за възможно една революционна цѣль, да се постигне съ не-революционни срѣдствѣта, а по дипломатически начинъ. Това заблудѣние е немѣожно ги турѣ въ едно глупаво и бевиселно положение да вършатъ съ „чиста съвѣтъ“ най-бевѣвѣстни работи по отношение идеала, който прѣсѣдѣватъ, да вършатъ работи съ шарлатански колоритъ, безъ да бѣдѣтъ шарлатанѣта въ дѣйствиелността.

Революционния идеалъ за македонската свобода немѣожно имъ се налага. Между туй, условната за дѣлѣтностъ тукъ не имъ позволяватъ да вършатъ такъво безъ рискъ моралѣн и физически, а тѣ вѣмѣтъ свѣдѣлѣста и добѣстѣта, нито отъ идеала да се откажатъ, нито да прѣвѣрѣтъ живота и положението си. Естествѣно тѣ прѣвѣрѣватъ до компромиситъ, сѣрѣмѣтъ се да при-мирятъ най-непрѣмирното — пѣтъ, който обикнѣно прѣвѣрѣватъ послѣдственитъ, страхлитъ, малодушнитъ и консервативни натури. Който проповѣда а този по-вече или по-малко революционна цѣль, а прѣвѣрѣва до срѣдствѣта, които не сѣ такива, той мами по необходимостъ народа, мами и себе си. Компромисѣтъ сѣ всѣкога на ума му и, при малко примѣдѣнъ компромисъ, веднага той забравя цѣлѣта. Тѣи най-накрай така ше се унѣтъ и ше се турѣ въ положение, което ше го застава да не избира срѣдствѣта и да издѣне отъ него. Тѣи духъ вакаръ добрий Китанѣвъ да стане орѣдне на прѣгонѣтъ на дѣлото; сѣхити тоя дѣволъ кара иначе хитрия и умѣтъ Ризовъ да забрави идеала прѣдѣтъ при-рѣкъ за единъ възможѣнъ компромисъ между македонскитъ революционни идеалѣ, дареката мѣлѣност на Николаи руски, благоволенѣто на Султана и Българския Князѣ. Днесъ всѣчки наши бѣни тукъ оправдаватъ своето бѣдѣвѣстѣнѣ и прѣвѣрѣне къмъ Освѣ. Дѣно сѣ прѣвидѣна мисль за руска помощъ, посочена отъ една наза-сѣдувающа имъ вѣра, ни внимае чѣвѣшка гадѣнка, какъвто е агента на тѣзи измамѣ — Дѣвѣтъ. Компромисъ-дѣлѣка кара и тѣзи нещастниѣта да чернятъ душата си, да патнатъ миналото си и да свѣрнатъ идеала противъ когото, наѣвно, вѣмѣтъ нѣщо въ душата си.

Ако има нѣтъ въ лицѣта, то тѣ стѣно въ това, че тѣ вѣмѣтъ свѣдѣлѣста да издѣнѣтъ идеала по-горѣ отъ себе си и че проливѣватъ евоистични стѣмѣжѣ да съ-обравятъ една кауза съ своето лично и обществено положение. Въ тѣхнитъ души борѣтъ се елементитъ на отечѣствѣнолюбие, на чувствѣно за самозащитѣне и маинѣ за политиканско искусство и истѣнѣне гражданския дѣлътъ въ Княжѣството. Тая вѣтрѣшна борба служи въ подкладъ на посочѣната по-горѣ игра въ думитъ и дѣлата имъ, а развитѣ прѣдѣвѣсѣдѣния, добити при испитанѣто имъ, съставени сѣ революционни нашъ идеалъ, образуватъ отъ тѣхнитъ глави и сѣрдѣта цѣвѣско гѣрѣе...

Грубата дѣйствиелностъ ни турѣ тукъ въ съмир-кѣношение и съ другъ видъ дѣнци, принѣдио противѣно-положен на старѣя типъ дѣнци, а въ дѣйствиелността отъ същѣто значение сѣ тѣхъ. Думата ни е за дѣвѣцитѣ отъ 99-та година насамъ, които постоянно за революция говорятъ, употребѣватъ най-кѣрѣвитъ революционни срѣдства въ дѣйствиелността си, а въ главата си вѣмѣтъ една сѣхитѣна и добръ разбрана революционна цѣль.

Най-типичнитѣ изразителѣ и прѣдѣвѣтѣни на по-ни типъ хора отъ втория фаза на нашата организация сѣ сега комитѣстѣвѣщѣ хора; въ сегашната дѣлѣтностъ най-добръ се проявява новото заблудѣние, което лѣгна въ основата на организацията отъ 99-та година насамъ. Дѣйствиелността на прѣдѣвѣвѣния комитѣтъ ний минаваме обѣмъ, защото тѣ бѣше едно прѣдѣлѣние. Ше се сѣрѣмъ само върху сегашната дѣлѣтностъ, която прѣдѣвѣвѣна развитѣно и съдържанѣто на втория фаза.

Дѣйствиелността на прѣдѣвѣвѣния комитѣтъ прѣдѣвѣвѣта отъ себе си една бурѣ, която турѣ край на старѣя духъ и отвори вратѣтъ на втория фаза. Тѣ прѣдѣвѣвѣше отъ себе еднѣто крупно обществено явление въ тѣзѣвѣщѣ по-дѣлоко и по-сериозно изучѣване въ тѣзѣвѣщѣто на едно по-обективно гледаще. Това не стана. Легалитѣтъ и гѣмѣнитѣ сѣхѣнаха само отрицателнитѣ и лоши прояви на тая дѣлѣтностъ и сѣи послужиха сѣ тѣхъ, експлоатирѣхъ извѣрѣнитѣ грѣшити отъ дѣвѣцитѣ прѣзъ тоя режимъ. Тѣ прѣдѣвѣвѣха тая бурѣ за една лудория на извѣстни личности, единъ врѣ-менѣнъ и исклѣчителѣнъ феноменъ въ живота на нашата организация, макаръ и да видѣха, че всѣчки, въ това чѣло и тѣ, тукъ бѣха прави или косвени стѣвѣ-

стиния. Изобщо, въ отношенията на тѣзи приетелю свързано дѣятелността от този режимъ личеше по скоро единъ тактъ на партийна борба, отколкото единъ обективно и сериозно оценѣние. Такъво оценѣние ии и очакване отъ консервативната пострадала пасиона лута отъ сепаративната инаша интелегенция. Въ резултатъ отъ тѣзи отношения свързано бѣше дѣятелността имѣла само едно спонтанно оценѣние свързано издана а кореннитъ причини на злото не се отстранява, нито се чепнаха даже. Нѣма нито чудно, промѣта, че таа сѣбна и едностранна борба докарва въ кометата Пончевъ и послужа като мостъ на хората да си прокарватъ своето

Сѣщата сѣбна нѣи виждаме и въ отношенията съ свещанния комитетъ: или сѣбно тонеие на личата, или сѣбна привързаностъ къмъ тѣхъ — ерѣдѣтъ пакъ, особено становище нѣма. Начина, нагнания, е по-другъ: Пончевъ не красѣтъ съ оубиъ свѣтлѣтъ, съ които красѣха Сарафова, цѣлата обща е сѣщата. Ние тѣржимъ, че, както по-прѣди, така и сега, кореннитъ причини на злото се крѣватъ въ едно заблуджене, и тона заблуджене сега е по-важно, защото се дѣлжи не на едно младежко увличание въ крѣвъ пѣтъ, а на една самоиманна, основана на умъ и разсѣждане; на едно заблуджене, което е обогатено въ форма на убѣждение. Пончевъ и С-не не могатъ да се наричатъ дѣца. За тѣй азъ намирамъ за необходимо, што борбата съ комитетъ, която ни се налага, да се поведе на по-разборни основи. Трѣбва да се тѣрси корена на злото и да се истрѣби то коренъ. Становище идейно е нужно, за да може такъва борба да бѣде ползѣна. Иначе, тя ще задоволи само личицата.

Който върши ужъ революционна дѣятелността, а нѣма въ главата си една лѣба и опрѣдѣлена истинско-революционна цѣль и душата му не е обладана отъ свещанния революционенъ идеалъ, такъвъ човѣкъ въ пакъ си само се будждае и, колкитъ дойде дума до едно въпросъ, до крайнитъ цѣли на дѣятелността му, той почва да играе съ думи, за да прикрие своята идейна несъстоятелностъ и разборчатъ. Това е първото послѣствие отъ дисгармонията между срѣдствата и цѣльта, ако има такъва. Е, добри! Може ли да се намери въ тона отношение тѣловъ по-увѣрливостуванѣния отъ Пончевъ и новитъ ученици и чираци? Ако му бѣше мѣстото, и ако изжажда известна полза, азъ бихъ привелъ много характеристикни случаи отъ умшленно, тенденциозно извѣржване на здравия разсѣлъкъ, изопачаване на мисли и истини, и др. под., съ цѣль да се повини личната цѣль до обща, да се събори идеалното съ личното. Нѣтъ една случая, която знамъ лично и ще приведи единъ-два случая обществени, за да може всѣки да дойде отъ свои известни случаи до онаа заключение, което съмъ си извадитъ отъ известни менъ случаи.

Заплатъ Пончевъ, дали има споменѣния съ вѣтрѣнната организация, отговаря: „Да... имаме... нѣмамъ... но ще имаме... ама...“ и др. под. Распитанъ по на широко, какъво мисли за тѣзи отношения, той почва да играе като акробатъ. Той буквально почва да мамѣ съ глъганѣта и мълчанѣта. Нѣтъ заедно съ тона мамѣ, и то искрено мамѣ, и себе си. Мами другитъ, защото нѣма цѣль обща и приемлива за васъ и за здравия разсѣлъкъ, той има само лична една помисль, която не смѣ да ви искаже; мамѣ себе си като вѣрва, че е възможно да отдѣли вѣтрѣнната организация отъ вѣтрѣнността, като вѣрва, че „вѣтрѣнността“ ще може да му послужѣ въ личнитъ прѣдначертанѣта, безъ да разбира, че тя е само едно отвлѣчено понятие, на което конкретни изразъ е организацията.

Сѣщото явление виждаме и во въпросъ съ директивата, която се смѣта да изразява цѣльта на гушаната дѣятелност. Въ редовния конгресъ Пончевъ при „социалистическата“ директивѣ съ сѣщата тържественостъ, съ какъвто и отхвърли нѣколко мѣсеца прѣди тона въ извъредния конгресъ. На и сега се еднаква тържественостъ публично и частно заявлява че и приема и се води по нея, а въ сѣщностъ вѣрши противното.

Вземете „Реформа“, отворенитъ писма на Пончевъ, Янковъ, въпроизведете всѣкитъ рѣчи на Михалювски, Янковъ, Пончевъ и С-не и ги разгледайте на бързо, до като не ви изневерѣтъ паметъта, за да направите сравнение. Обърнете внимание на писаното и говореното по легалността и революционизма, по отношенията на комитетъ съ висшитъ и нисшитъ кръгове на обществото въ България и въпросъ за намѣрѣната и мѣрѣната на комитетъ по възстановѣно въ Македония. Въ всѣкитъ тѣхъ въпросъ, вървѣмамъ ви, че, ако имаме шахматна игра съ думи, тѣхъ непремѣно щека да бѣдатъ професоритъ. Като въ читанско глѣно тупено е пѣлафѣ, кисела чорба, парпикалъ и всѣкакитъ видъ ястѣя.

Постротаго се стане оно по-голяма, ако спонтанитъ думитъ съ дѣлата имъ. Нѣма смѣлостъ човѣка, не съществува въ свѣта нахалитъ, способна да направѣ тона. Само една пѣтна лѣба на принципъ, само едно заблуджене, обрѣнатъ въ „Символъ вѣрѣ“, е въ състояние да накара човѣка да върши тона въ пѣтъ съзнание и безъ да му бѣи вѣрѣ въ себе си като дѣецъ обществѣнъ и човѣкъ честенъ. Такъвъ артистъ на думи и мисли може да бѣде само дѣецъ, за когото не съществува обща цѣль и ръководнитъ принципъ; дѣецъ, който пѣкой свои фиктъ идеи, свое илѣково прѣдначертане, неприемливо за другитъ, съ измама иска да наложѣ за обща цѣль и за тона прѣлогѣна до разни игри и комбинации на думи и мисли, прави просто опанѣмъ съ общеприетитъ истини. Такъвъ човѣкъ ще дойде бѣже друго до положението, дѣто единствената му грижа ще бѣде да измѣнява и зашидава себе си и да испѣква прѣдъ свѣта свои пѣкѣви прѣмѣнстванѣта.

Такъво едно думно проявление, като естествено слѣствие на безпринципността, е въ пѣтното развитие дѣецъ у Пончевъ-Михалювски. Извѣстно е, че тѣ прѣтъ импалитъ дѣлата просто се вѣдѣлѣкоха въ дѣятелността на прѣдѣлѣнитъ комитетъ, които сега осждадатъ и мислятъ да оправдатъ. Пончевъ самъ твърди, че билъ съ измама влѣчатъ отъ Сарафова, а Михалювски, който извѣло тѣрси истината вѣтъ отъ себе си, по мислѣтъ тѣкъ да я намѣри. Всепитането и обществено имъ положение съ придружающитъ ги прѣ-

расѣдѣни и прѣдѣлѣности имъ попричи да прѣтрѣватъ единственѣта продължитъ за новото имъ положение идеалъ, единствена възможна и ползѣна цѣль, а неможна и да си създадатъ нова подходяща и приемлива цѣль, да си изработятъ ръководнитъ принципи, защото тона не е по силитъ на единична човѣшка умъ. Тѣ неустоно за тѣхъ испѣкаха въ онаа положението, което по рано осждаха, изпѣрѣлиха онаа, което ужъ иска да попрѣватъ, самоубѣиха себе въ отнѣтъ на свѣта. Амбициѣта е естествено душевно явление при подобно положение. Обвиненията, кѣлѣнитъ, лѣлата, играта съ думи и др. того рода дѣйствиѣта, които иматъ за цѣль оправдане и изпазване, сѣхъ наложителни срѣдства за она, който е понадалъ въ такъво положение.

Везирино е, че всѣкитъ прѣстѣпнитъ дѣйствиѣта на Пончева и С-не, както тѣхъ, които съзнателно вършатъ, така и онаи, които не сѣхъ тѣхъ, ни изнеждатъ сами по себе и независно отъ тѣхъ отъ новата система на дѣятелността, се дѣлжатъ на една бѣсна и дивна амбициѣ, която дѣйствиелно е въ състояние да докаръ човѣка до умопомрачение и отрицателна ексальтация. Везирично, въ душата си тона чувствуватъ и виждатъ и самитъ автори, и за тѣй се хвърлятъ въ такъво отчаяно самоубѣитѣ. Дружбата и служенѣето съ тѣпове, които никого единъ Михалювски и Пончевъ не могатъ да иматъ за другѣри въ работа при трѣбенно душевно състояние; посябствателството, умшленното посябствателство физическо и морално върху свѣти, истински свѣтци по освобождителното дѣло, каквито сѣхъ погналитъ и изпозватрѣнитъ дѣлѣи въ Македония; здравството, което тѣй демонстративно се искава съ думи и дѣла кѣмъ всѣко, що е въ сѣщностъ, а трѣбва и тѣмъ да бѣде, свето; динитъ нападки на Михалювски противъ македонското население, което иска да се освободава; безобразното гонене съ позволенѣи и не позволенѣи срѣдства и въ явна рѣчь на освобождителното дѣло, които динешнитъ ръководитѣли нахалното не уважитъ прѣдъ всѣкитъ дѣлѣи на дѣлото; на което сѣхъ поновни на чело — всѣкитъ тѣй, не само нѣи и здравия разсѣлъкъ, пѣтъ, напѣлно съмъ истрѣрѣтъ, че и тѣ сами въ себе си не го тѣкуватъ иначе, освенъ сѣхъ едно умопомрачение, като резултатъ на една лична и класова дивна амбициѣ, на единъ стрѣмѣе, себе си да поставитъ по-горѣ отъ дѣлото, свѣтлѣтѣ желаниѣта да прѣдпочинатъ прѣдъ неговитъ нужди и цѣлото дѣло да го сълюватъ съ своето положение.

Това обяснение е вѣрно, само че то не е причина а слѣствие. Дѣлобата, основната причина на всѣкото тона се крие въ обстоятелството, че тѣзи нещастници не сѣхъ разбрали най-елементарната потребностъ въ едно революционнѣ дѣло, а именно: че прѣди всѣчко е необходимо сѣбѣтъ, свещенъ идеалъ, който да озари душата и ума на дѣца; свѣтълъ идеалъ и като побудителна причина, тласкателна сила, и като крайна прѣдѣлна точка на дѣятелността, и като ръководителка въ таа дѣятелностъ, било въ обща смисль, било въ подробности. Сѣбно се залягоха въ работа, глѣбно вървѣтъ въ нея, като сѣлѣи че си сунутъ главитъ, а, може би, ще направятъ и кораба заедно съ тѣхъ да потѣни въ морето прѣди да изгѣбне на брѣга, защото го влѣчатъ бѣже конѣтъ въ едно много бурно море — обязательнъ печалѣтъ край на всѣка сѣлѣота въ обществениитъ борби.

Ако е вѣрно твърдението, че срѣдствата и дѣятелността обуславяватъ и цѣльта въ една кауза, десѣтъ илѣи е по-вѣрно, че цѣльта съдържа въ себе си и срѣдствата за постиганѣето и, на личитѣтъ на прилаганѣето тѣзи срѣдства и имъ налага своята пѣтъ. Вѣсно дѣйствието на тѣзи тѣи фактори е необходимо за пѣтплатата на една кауза, защото, при липсата на единъ отъ тѣхъ, не само каузата е нахрѣнена, нѣ е прѣдосъдена и на погѣбѣлъ.

Пѣтъ се отъ какъво естество е една революционна кауза, какъвто всѣкитъ явяватъ се парамѣтъ? Како трѣбва да движѣ пѣнитѣ пѣлѣи сѣлѣи? Има ли може да бѣде бѣсимисленъ и бѣлѣна аналитѣра, има нейнитъ дѣлѣи могатъ да бѣдатъ прости аналитѣри, готови на всякъ капризъ и удоволствие да подложатъ на сѣлѣ, плѣтъ и поваръ една цѣла страна, едно цѣло население, при тона братско? Вѣтърѣтъ сѣхъ и патриотическия побуждениѣта и съборжаниѣта. Революцията се прави отъ народъ, а послѣднитъ до движѣтъ по-дѣлоки, по-реални и по-блиски до неговия животъ и неговото положение причини, нежеки патриотически илѣкѣа отвлѣчени илѣзности. Оно по-малка побудителна причина е патриотизма за отдѣлнитъ революционни дѣлѣи. Патриотизма може да създаде само невъзможни крикуни, пѣсѣаи и любители на рѣчи, а никого самоотверженѣи дѣлѣи, готови на морално и физическо самопожертване. Само чувството, свещенното чувство на вѣсна справедливостъ може да създаде истински революционенъ борѣцъ. Идеала, свещанния идеалъ: да се махне една неправда, която тѣжи надъ цѣлъ единъ народъ и да се направѣ правдата да възтѣржествува тамъ, — трѣбва да бѣи въ основата на нашата революция. Вѣрѣна на идеала, порѣна на идеалитѣтъ борѣи се дѣлжи на божественитѣ чувства, които душата на човѣка тае въ своитѣ гѣмѣи. Обичъ, любовь и умрѣти тласкатъ ни и трѣбва да ни тласкатъ въ борба, а не фантазия и прѣдразсѣдѣния човѣшки, класови и обществени. Умъ се издѣла на помощъ само за да направѣ цѣлъ илюзорна дѣятелностъ. Само при тѣи условия е възможна революция. Горното, тупено въ основата на освобождителното дѣло, морала, нравствеността, чувството на вѣсна свещенна справедливостъ — трѣбва да личатъ и въ дѣятелността ни, и въ най-маловажитѣ по-видимому наши постѣпки и дѣлѣния. Често революционната дѣятелностъ има своята пойма: ти изясва особенни типове съ специални нравѣи и морали, които необходимо се трѣбва да сѣхъ осѣтитѣ на една сѣбна идея; ти върши най-подрѣтъ по свои пѣтъ, който е единственъ и неизмѣнитъ. Вѣнчо тона е възможно само при една идеална и чисто революционна цѣль, чужда отъ испѣкѣви прѣдразсѣдѣния, свойствени на духа на вѣрмето и на обществото въ България, както онае и при пѣтна идейна и практическа съобразностъ на срѣдствата съ тази цѣль. Трѣбва ли да доказваме, че всѣкото тона дѣлѣно и повечето отъ динешнитъ дѣлѣи и че тѣ, слѣдователно, сѣхъ безъ идеалъ въ своата дѣятелностъ? Положитъ, тѣ самитъ динично

присмѣватъ всѣкакѣа моралъ въ дѣятелността и всѣкакѣвъ идеалъ.

Цѣльта оправдана срѣдствата* — този безразственъ дѣецъ се проявѣа въ всѣкитъ помисли и дѣйствиѣта на динешнитъ дѣлѣитѣ тѣсъ. Прѣдъ миналия конгресъ се подѣи агитация при избора на делегати за конгресъ. Вѣрвѣмамъ, всѣкитъ ще се съгласѣи, че въ таа агитация революционеритъ надѣнаха Соломанъ — тѣ не само сѣхъ достойни да получатъ итъ могатъ и да дадатъ дипломъ, даже на Каравелова за партизанствуванѣе. Читателитъ сѣхъ лични смѣлѣти на тѣзи агитации, та считамъ за излично да давамъ фактически доказателства по тои въпросъ.

Ще си послужимъ съ измама, съ позиция, съ цѣль, съ заплашване, нѣ ще постигнемъ цѣлта си — да вземемъ комитетъ въ свои рѣцѣ, да униожимъ старитъ дѣлѣи и да вземемъ цѣлото дѣло въ своитѣ рѣцѣ“. Такъво нѣщо е говорено отъ единъ вѣтъ по-виднитъ динешни дѣлѣи. Тона е и прилагано напѣлно. Въ конгреса сами си послужиха съ измама, като хвърлиха върху всѣкѣ стари дѣлѣи обвинения, които и тѣ самитъ не вѣрѣха и като приехъ неискрено една ирѣктивна, която не мислѣха да сѣлѣватъ. Послужиха си и съ заплашване на отдѣлни делегати чрѣзъ разни Халюви и съ тероризирание на цѣлия конгресъ чрѣзъ вкарѣни въ засѣданѣната зала шайки. Послужиха си съ сѣдѣлѣната и полицѣната свързано много дѣлѣи, прѣгрѣшѣна и принципа да си служатъ съ разни унаваичѣи и разунавачѣи по разнитъ урѣдѣния въ тона число и полицѣнитѣ, съ цѣль да сѣлѣватъ работата на другитъ дѣлѣи. Приложиха и всѣкитъ заплашителни и терористически мѣрки противъ другитъ дѣлѣи. Има дѣлѣи заплашвани, битѣ, заловени като робѣ (Ал. Пѣтановъ), убитѣ (Ал. Янковъ, Георги Динчевъ и др.) прѣдѣлѣани на турцитъ (Съркитъ, Порокитъ и Петрѣкитъ) единѣ, старѣи Китановъ отъ Дешко, Малѣшенѣи, една прѣтѣла по-дѣлъ чѣта и др. т.). Утѣрѣтѣното имъ отиде погѣбѣтъ. Въ послѣдѣна на самата организация, като се осмѣляха да отлѣчатъ отъ нея дружества, че е тона съдѣлоха въ нашата организация расѣлѣние, което не е изеде единъ денъ

Нѣ излично е да нарекаме фактически доказателства за поганѣването на всѣка моралъ. Достатѣчно е да се знайтъ типонѣтъ, които съставляватъ армията на генералитъ и мненѣето на тѣзи послѣднитъ върху тѣпове, за да види и сѣлѣи че и дума не може да става за моралъ и идейна дѣятелностъ.

Единъ отъ крупнитъ ръководитѣли, като му се натѣкавало за дружба имъ съ безразственѣи и разбойнически типове, отговарѣа: „Помогѣте ни въ борбата за да се освободимъ отъ тѣхъ и ние и ние“. Тѣкъ е ясно само призначѣето, че измѣняватъ на свѣтѣла кауза, като си служатъ съ такѣва типове, измѣняватъ и тѣкъ, като сѣхъ готови да ги измамѣтъ и испратѣтъ върѣтъ за истрѣблене. Оно по-голяма откровеностъ. Другѣ отъ крупнитъ дѣлѣи въ единъ глѣно публично се отказва отъ Халю и отрича че той е билъ въ Македония, а сѣлѣтъ нѣкой денъ билъ на единъ вѣнѣтъ стабилѣтъ въ сѣлѣи градъ, че тѣ наистина билѣ испратѣли Халю върѣтъ, но съ пѣтъ не да работѣ нѣщо, а за да бѣде убитъ и, по тои начинъ, България да се освободи отъ него. Дѣецъ и дѣлата знайтъ, че Дѣно е тѣхѣвъ сѣлѣтъ, на и тѣ тона не крѣватъ. Между тѣй, Пончевъ оиъ денъ сѣ официално пѣсно се отказва отъ него, като Петра отъ Христа. Да посочимъ ли измамѣтъ за убийството на Георги Динчевъ, Ал. Пѣвѣтъ и др., извѣржаниѣта имъ за Алексѣ сѣлѣтъ извѣржѣното отъ неговъ прѣдѣтелство и пр. и пр.?

Нѣ, има помисли и дѣла безразственѣи и безидейни съ по-широко значение и по-дѣлоки послѣдѣтия. Тѣ сѣхъ посябствателството върху вѣтрѣнната организация и подготвѣно бунтѣ въ пѣкой мѣста въ Македония.

Да посвѣтимъ на вѣтрѣнната организация отнѣтъ, като дѣецъ по освобождителното дѣло, най-малко знами, да поганѣтъ паметѣта на хиляди жертви умрѣли, зачѣти и затворѣни; да плѣвѣтъ на единъ цѣлъ народъ и то на она, за който ужъ работѣтъ, и изъ който тази организация е никѣла и нараснала; да се гварѣнитъ съ безбѣрой героизѣта и нечуванѣи страдания, прѣтрѣнѣни отъ населението за таа организация; да попрѣчатъ свѣтълѣната, които е озарила ума и душѣна на единъ робски народъ; да униожѣтъ въ единъ мигъ създаденото съ години отъ единъ цѣлъ народъ съ громада човѣшки и материални жертви и непосилѣтъ трудъ, да стѣпчатъ съ кракъ на единъ идеалъ, за когото си турѣтъ да работѣтъ. Безразлично е, дали тона Пончевъ ще постигне направѣ, или пѣтъ то ще изгѣбне само по себе, като резултатъ на неговитъ безумни намѣрѣния и безсмыслени прѣдприятѣя. Само помисль отъ такъвъ родъ издава авторѣ и за единъ странѣнъ разрушителѣнъ, прѣстѣпѣнъ типъ. Пѣтъ за подобно едно посябствателство отъ ширѣкъ характеръ е възможно само у душевно болѣнъ типъ, или вѣтъ у човѣкъ, въ душата на когото се крѣятъ злѣи и бѣлѣи идеали.

Между тѣй, тона прѣдприятѣе е фактъ дѣйствиелѣнъ, защото то е дѣло менъ известитъ отрицателни резултатѣи, и бѣрѣзо крачи да проѣни цѣлѣта си разрушителна сила.

Оно по-странно прѣдѣлѣние! Комитетъ иска да прави въ Македония влѣзване на свои срѣдства, съ свои сили, въ свое побуждене и свое рѣшенѣе, и забѣлѣжително е, че Пончевъ и другитъ му и при тази помисль не прѣдѣватъ да продаватъ себе си за револуционери по всѣкитѣ понѣти за тази дума. Не направѣтъ поправка, че думата „вѣзтанѣе“ е само заемъ терминъ за подмама. Въ сѣщностъ, нѣхъ некаже бунтѣ отъ родѣтъ на онаи прѣзъ 95 та година, бунтѣ прѣдѣлѣявайтъ отъ разбойнически чѣти на чѣло съ офицѣри, като поганѣтъ всѣкитъ елементи за едно вѣтанѣе. Тона е фактъ оповѣстѣ отъ комитетъ съ официално окръжно, потвърдѣнъ вредѣ отъ неговитъ безумѣи и шулѣния капитани; тона фактъ отговарѣа на филѣ-идеята на Пончевъ и се потвърждава отъ всѣкитѣ дѣйствиѣта на комитетъ тѣтъ и отнѣтъ. Тона е фактъ, който не трѣбва да се крие: пошто, защото е извѣстенъ вече и на дѣцѣта, и въторо, защото е съдобносно, та трѣбва да се прѣдѣрѣи съ общи сили, ако неимаме като народъ да станемъ неслѣзателно ораде на нѣколко безумни авантюристѣ за поганѣването на единъ идеалъ. Азъ сѣмѣвамъ за излично да доказвамъ прѣстѣпѣнитѣ на тона пѣтъ било по отношение на неговата неавѣрѣвенѣостъ, било

